

Bogdan ULMU

FILE DE JURNAL

D'ale teatrului

Printre multele foiletoane pe care le strâng în caiete mari, nici eu nu știu prea bine de ce, am găsit recent unul semnat de Tudor Octavian și intitulat Ce este cultura? Această pagină sa tirică conține unele definiții chiar savuroase, cum ar fi: „Cultura e o micșorare de buget, din care ia și armata o parte. Cultura e ceva ce se dă la televiziune după miezul nopții, când femeii mascu line dezbat despre cultură și balerini grăsuți dansează fragmente. Cultura e când se dă muzică grea la radio, fiindcă a murit cineva. Cultura este o grijă permanentă. Cultura e valorificarea moștenirii culturale, care trenează, din păcate. Cultura e o masă rotundă la aniversarea lui Emi nescu. Cultura e un plan de simpozioane aprobat de inspectorul-șef pe județ. Cultura e când nu sunt condiții. Cultura e poporul, nu tagma jefuitorilor. Cultura e tot ei. Cultura e iar ce-am fost și mai mult decât atât“...

Dar, acum serios vorbind, credeți că e simplu să explici într-un rând, ce-i CULTURA?

Și credeți că dacă oamenii de artă & creatorii în general, nu-s mulțumiți, de vină e Mi nistrul Culturii – oricare ar fi acesta? Sau conducătorii uniunilor de creație – oricine ar fi aceștia? Eu cred că fără bani și fără circulație universală degeaba căutăm vinovați: să spunem că trăim o *neșansă etnică*. Efectul unei calicii ancestrale. Și al unei subestimări cutumiare din par tea marilor națiuni.

Autovictimizarea nu ne va face mai răzbătători ; dimpotrivă...

Despre viclesugurile actorilor s-au scris mii de pagini. Mai puțină cerneală a curs, însă, pe tema „strategiilor“ diabolice ale directorilor de scenă.

O să vi se pară curios, dar unii dintre regizorii importanți ai țării, nu dovedeau, prin sub terfugiile și atitudinile pe care le afixau, inteligență. Sau, măcar stăpânire a situației.

Cunoscutul Sică Alexandrescu, spre exemplu, deși avea în „subordine“ numai „grii“, artiști ai poporului, giganti ai istoriei teatrului, nu se sfia să-i mai pocnească, la o adică, ori să-i cheme acasă, să-i sape grădina...(așa-i ținea „în frâu“, umilindu-i!). Îmi repugnă procedeele!

Un alt laborios autor de mizanscene, mai tânăr decît Sică, din păcate, scos din cărți de o hemiplegie ireversibilă, îmi spunea cu maximă seriozitate: „Să nu rămâi niciodată singur în sală, la repetiții: să ai mereu pe cineva – cât de mulți se poate – lângă tine. Mai ales când repeți scene de masă! Altfel, te încalecă, bestiile!“ Am o părere total opusă: nu lucrez bine când cască gura diverși auxiliari, în sală...Nu mă lasă să mă concentrez, zău! Și nici actorii nu se simt în largul lor.

Alt director de scenă cu nume, dar mai puțin harnic, are, mai ales în ultimul deceniu, ma nia teoretizărilor: în loc de repetiție, ține un discurs de patru ore histrionilor, apoi, privindu-și ceasul, anunță cu jucat regret: „Cum trece timpul! Continuăm mâine!“. La onorariul lui, pesemne-și permite să tragă de timp...

Alt amic de-al meu, decedat, îmi povestea că, o dată pe săptămână, le pregătea inter preților o veste mobilizatoare, gen: „Azi ne vine decorul!“...ori: „Au sosit costumele la ca bină!“... „Vine însuși Marin Sorescu să vadă ce-am făcut!“... „Adrian

Enescu aduce muzica și vrea să vă ia tonul & ambitusul!“... „Directorul a cerut să vadă o repetiție la stadiul acesta, să știe dacă anunță premiera!“...Deci, actorii nu aveau timp să se plictisească, fiindcă mereu apărea o noutate re-activantă...

Alți regizori, mereu în criză de idei, ziceau, după patru ore de lectură a piesei, în care nu rostiseră o silabă: „A mers mizerabil! Măine inversăm rolurile!“ și ieșeau trântind ușa.

Sigur că nu spun o noutate, dar cred că teatrul ori îl faci spontan și cu încredere în tine (și-n cei cu care lucrezi pe scenă), ori nu-l faci deloc! Punct.

Citeam, de curând, o amintire a lui Valentin Ciucă despre Ulici. Mai precis, despre debutul marelui critic în... regia de teatru! Da, după cum se știe, Laurențiu a montat Muștele de Sartre (piesă cam prea ambițioasă, pentru un debut!) la Piatra-Neamț. Spectacolul nu a strălucit, dar nici nu a dezamăgit ; vorbind, la vremea respectivă, cu prietenul Dinu Kivu, acesta mi-a spus despre montare doar atât: „un spectacol onest, cu un final de MARE REGIZOR“! E ceva!

Finalul – spunea recent și Ciucă – devenea obsedant ; mai ales pentru noi, cei de azi, cei trecuți de șocul eliberator decembrie '89: evadată din țarc, mulțimea nu știa ce să facă, efectiv, cu libertatea !

Fie și numai pentru că Ulici a dat memoriei teatrului național un final de Sartre citat ca pe un jalon spectacolar durabil, e cazul să ne amintim, din când în când, de el...

L-am cunoscut pe marele regizor Iuri Zavadski! Da, eram student în anul întâi, la regie (prin '72-'72), și profesorul nostru, Dimiu, ne-a dus în clasa anului trei actorie, unde titanul artei sovietice ne-a vorbit, o oră, despre teatru. Nu rețin nimic din ce-a spus uriașul artist (ori nu-i iubeam eu pe sovietici, ori nu eram copt pentru așa ceva, ori mă turburau colegile din anul trei actorie, cu frumusețea lor, ori Zavadski nu spunea nimic deosebit): în schimb, culmea!, rețin două aspecte pur anecdotice, din acea întâlnire.

Mai întâi, când am intrat în clasa de curs (unde erau deja instalați studenții-actori), profesorul Moni Ghelenter s-a uitat înspăimântat la noi – Virgil Tănase, Hagiculea, Big Berciu și eu – și a strigat: „Vai, ce urâți sunt! Așezați-i mai în spate!“...Apoi, rețin că, spre finalul confesiunilor marelui artist din țara vecină, Cezara Dafinescu și Elena Albu (sau Mimi Munteanu) au izbucnit în râs ; invitatul s-a oprit din povestit, s-a înroșit de furie și a zis ceva neplăcut în limba lui Pușkin, după care a părăsit, indignat, clasa aceea de studenți urâți și studente...

Azi, ce n-aș da să am ocazia să-l mai ascult pe Zavadski! ...Și să-l înțeleg! Mda...

Prin vara anului trecut, multe ziare și reviste anunțau că se face un concurs pentru piese dedicate lui Ștefan cel Mare, că doar 2004 e Anul Ștefan. Organizator – Teatrul Național din Iași. Chiar atunci am scris un articol pe această temă, îndrăznind să cred că nu e nevoie de un concurs, din moment ce avem deja două piese excelente cu acest subiect ; nu e sigur că o să apară una mai bună...

Dar inițiatorii competiției au zis că ba da, deoarece cel ce va câștiga va fi jucat la Iași și va câștiga bani, plus glorie. Eu am zis că nu, nu va câștiga nimeni din asta, deoarece teatrul istoric se scrie greu și nu la comandă ; în plus, dacă nu se montează Delavrancea sau Paul Anghel, nu văd cum s-ar monta, brusc, Popescu, ori Stănescu...

Ieri, 24 ianuarie 2004, am citit în ziar că Naționalul din Iași invită lumea la...Apus de soare. Se pare, deci, că acel concurs fu câștigat până la urmă de... Barbu Delavrancea.